

พม่าเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งยังคงเป็นประเทศที่ยากจนที่สุดประเทศหนึ่งในโลก ทั้งๆ ที่มีความร่ำรวยทางด้านทรัพยากรอย่างยิ่ง เมื่อใดที่ปัญหาทางการเมืองหมดไปหรือบรรเทาเบาบางลงและหันมาพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเต็มที่แล้ว เชื่อว่าจะเป็นคู่แข่งที่น่ากลัวสำหรับประเทศไทยประเทศหนึ่ง อย่างไรก็ตามปัญหาทางการเมืองหรือปัญหาระหว่างเชื้อชาติของประเทศพม่า นั้นคงจะไม่หมดไปโดยง่ายนัก

ภูมิศาสตร์

พม่ามีพื้นที่ติดต่อกับอินเดียและบังคลาเทศ จีน ลาว และไทย

ทิศเหนือจรดประเทศจีน อินเดียและบังคลาเทศ

ทิศตะวันออกจรดประเทศไทยและลาว

ทิศตะวันตกจรดมหาสมุทรอินเดีย

ทิศใต้จรดมหาสมุทรอินเดีย

เมืองหลวง คือ ราบังกุง

พื้นที่ประมาณ 676,577 ตารางกิโลเมตร

แม่น้ำสายสำคัญของประเทศ คือ แม่น้ำสาละวิน

เมืองท่าที่สำคัญ เช่น มะละแหม่ง เบกู ตองยี

จำนวนประชากร ประมาณ 41.6 ล้านคน (ค.ศ. 1992) ประชากรอาศัย

อยู่อย่างกระจุกกระจายประมาณ 61.7 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปี 1987

มีผู้เป็นแรงงาน 16.4 ล้านคน (ปรียาลักษณ์ โทณะวณิก จุลสารธนาคาร

กรุงเทพฯ, 2532) โดยมีแรงงานในภาคเกษตรประมาณร้อยละ 64.8 (หรือ

10.4 ล้าน) ส่วนแรงงานภาคอุตสาหกรรมประมาณร้อยละ 8.7 เท่านั้น

อัตราการเจริญพันธุ์ของประชากรประมาณ 1.96 เบอร์เช่นต์ต่อปี (ระหว่างปี

ค.ศ. 1984-1991)

ระดับการศึกษา ในสมัยที่อังกฤษปกครองนั้น ได้วางพื้นฐานการศึกษาใน อาเซียนเดิมค่อนข้างดี แต่หลังจากอังกฤษออกไปและเกิดความวุ่นวายทางการเมืองภายใน ทำให้ทำเลและเลยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ไปพอสมควร จาก ตัวเลขของ The Europa world year book ในปี ค.ศ. 1993 แสดง ระดับการศึกษาของประชากรพม่าดังนี้

ตารางที่ 1
ระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน สถาบัน	จำนวน ผู้สอน	จำนวน ผู้เรียน
การศึกษาระดับพื้นฐาน	33,499	192,624	4,848,158
การศึกษาระดับกลาง	1,852	46,707	845,489
การศึกษาระดับสูง	783	17,331	281,911
การศึกษาระดับวิทยาลัยครู	18	456	3,651
การศึกษาระดับวิทยาลัย			
อาชีวะ	74	1,444	14,366
การศึกษาระดับมหาวิทยาลัยและวิทยาลัย	31	6,532	220,312

ที่มา: The Europa world year book Vol 2 , 1993, p.2017-2026

การคมนาคมขนส่ง มีทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ เช่น ทางรถไฟยาว ถึง 4,508 กิโลเมตร และมีถนน รวม 23,463 กิโลเมตร ส่วนการเดินทาง

น้ำ ได้อาศัยแม่น้ำอิระวดี ซึ่งใช้เดินเรือได้ถึง 1,450 กิโลเมตร

ประวัติศาสตร์ (การเมือง-การปกครอง)

เป็นประเทศที่เคยถูกรบครองโดยประเทศอังกฤษในยุควิกตอเรียนก่อนหน้า สงครามโลกครั้งที่สองพม่าทำสงครามกับอังกฤษและแพ้ครั้งแรก ปี ค.ศ.1852 ต่อ มาทำสงครามอีกครั้งและถูกอังกฤษยึดประเทศทั้งหมดหลังจากชนะสงครามครั้งที่สอง ใน ค.ศ. 1885 และนำไปรวมไว้เป็นเขตหนึ่งของรัฐบาลอังกฤษที่อินเดีย ในช่วง สงครามโลกครั้งที่สองพม่าเองก็ถูกควบคุมโดยประเทศญี่ปุ่นด้วยเช่นกัน ในระหว่าง นั้นมีกลุ่มผู้รักชาตินิยมเกิดขึ้น ผู้นำคือ นายอองซาน กลุ่มดังกล่าวนี้ได้รับการสนับสนุน จากญี่ปุ่นในการขับไล่อังกฤษและประกาศเอกราช ในปี ค.ศ. 1943 แต่แล้วพม่า กลับช่วยอังกฤษขับไล่ญี่ปุ่นไปเมื่อ ค.ศ.1945 ต่อมาพม่าเรียกร้องอิสรภาพคืนจาก ประเทศอังกฤษภายหลัง เมื่อ ค.ศ.1948 รัฐบาลที่ตั้งขึ้นใหม่พยายามที่จะจัดการ ปกครองแบบประชาธิปไตย คือ มีรัฐธรรมนูญและมีการเลือกตั้ง (ส่วนด้านเศรษฐกิจ มีลักษณะทุนนิยม) แต่ในด้านระหว่างประเทศนั้นพม่ามีความหวาดระแวงต่างชาตินัก โดยเฉพาอย่างยิ่งประเทศตะวันตก เนื่องจากมีประสบการณ์ในการถูกปกครอง จากต่างชาติมาเป็นเวลาอันยาวนาน อย่างไรก็ตามรัฐบาลใหม่ของพม่านั้นเกิดความ ขัดแย้งกับกลุ่มที่นิยมสังคมนิยมและชนกลุ่มน้อย (เช่น คณะจีน กะเหรี่ยง มอญ) เป็นผลให้รัฐบาลต้องใช้งบประมาณมากมายในการปราบปรามแทนการใช้เงินทอง เพื่อพัฒนาประเทศ

รัฐบาลประชาธิปไตยสิ้นสุดลงในปี ค.ศ.1962 เมื่อนายพลเนวินได้ใช้กำลัง ทหารยึดอำนาจจากอนุได้ พม่าได้หันไปใช้นโยบายสังคมนิยมเข้มงวด ลักษณะของ นโยบายสังคมนิยมของพม่าที่สำคัญ คือ พยายามจำกัดสิทธิคนต่างชาติ โอนกิจการเป็น ของรัฐบาล จนกระทั่งถึงการขับไล่ออกนอกประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวอินเดีย เนื่องจากคนต่างชาติเหล่านี้เข้ามาควบคุมกิจการต่าง ๆ ของชาวพม่าไว้มากมาย นอกจากนั้นรัฐบาลพม่ามีการควบคุมการนำเข้าสินค้าเข้าอย่างเข้มงวด มีผลให้เกิด ความขาดแคลนสินค้าและทำให้ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นอย่างมาก ส่งผลให้เกิดภาวะเงิน

เพื่อ ขณะเดียวกันกิจการที่โอนมาเป็นของรัฐนั้นก็ขาดผู้ประกอบกิจการที่มีความสามารถ รัฐบาลไม่สามารถแก้ปัญหาได้ อีกทั้งทางด้านเกษตรกรรมก็ประสบกับความล้มเหลว และทำการปิดประเทศไปตลอดทศวรรษที่ 1960 โดยไม่ยอมรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศและติดต่อกับประเทศที่ตนมีความสัมพันธ์เพียงไม่กี่ประเทศเท่านั้น รัฐบาลเนวินทำการปราบปรามชนกลุ่มน้อยอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตามในต้นทศวรรษที่ 1970 นั้น รัฐบาลหันมาให้ความสนใจทางเศรษฐกิจมากขึ้น พยายามจัดปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาความเหลื่อมล้ำของประชาชน และเริ่มทำการเปิดประเทศในปี ค.ศ.1974 มีการประกาศรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ.1974 มีการยกเลิกสภาพกึ่งเผด็จการ ตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูกฎและระเบียบแห่งรัฐ (State law and Order Restoration Council หรือ SLORC) มีการจัดให้มีการเลือกตั้ง แต่ทว่าความเป็นจริงแล้วทหารยังคงคุมอำนาจอยู่ ในปี ค.ศ.1988 นายพลเนวินลาออก โดยมีนายพลเส่ง ละวิน ขึ้นครองอำนาจแทน แต่ในที่สุดต้องลาออกเนื่องจากประชาชนไม่มีความศรัทธา ดร.หม่องหม่อง ขึ้นมาเป็นหัวหน้ารัฐบาลแต่เพียงไม่นาน นายพล ซอ หม่อง ก็ทำการปฏิวัติในปีเดียวกัน มีการนำอำนาจเผด็จการมาใช้ อีกเช่น การปราบปรามผู้ต่อต้านอย่างรุนแรง มีการปิดมหาวิทยาลัย ฯลฯ ต่อมา รัฐบาลสัญญาจะให้มีการเลือกตั้ง ซึ่งในที่สุดเมื่อ เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1990 รัฐบาลจัดให้มีการเลือกตั้งขึ้น ผลปรากฏว่า นางออง ซาน ซูจี (Aung San Suu Kyi) แห่งพรรค National League for democracy (NLD) ได้รับชัยชนะ แต่จอมเผด็จการทหารปฏิเสธที่จะก้าวลงจากตำแหน่ง และกลับควบคุมขังนางออง ซาน ซูจีไว้ในบ้านของเธอเอง กลุ่มผู้เผด็จการพม่าจึงยังคงบริหารประเทศต่อไป โดยมีได้รับความศรัทธาจากสังคมโลก และโดยเหตุนี้สังคมโลกถือว่ารัฐบาลดังกล่าวทำการขัดต่อสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการลงโทษจากต่างประเทศจึงลดลง อย่างไรก็ตามเมื่อ นายพล ทัน สวี (Than Shwe) ได้ขึ้นเป็นหัวหน้ารัฐบาลแทนนายพลซอ หม่อง แล้ว มีความพยายามที่จะทำการประนีประนอมมากขึ้น แต่ทหารก็ยังคงมีอำนาจในการควบคุมประเทศอย่างเด่นชัด

เศรษฐกิจ

ในช่วงที่อังกฤษเข้าครอบครองพม่า นับจากกลางศตวรรษที่ 19 แล้วนั้น นอกจากระบบการปกครองและการเมืองจะเปลี่ยนแปลงไป เช่น การยกเลิกระบบศักดินาแล้ว ทางด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งนับจากที่พม่าถูกรวมเข้าไปเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย และอังกฤษนำนโยบายเศรษฐกิจเสรี [เมืองแม่มีเสรี] เข้ามาแล้ว โครงสร้างเศรษฐกิจก็เปลี่ยนแปลงไปจากเศรษฐกิจแบบยังชีพ (Self-sufficient economy) มาเป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อส่งออก (Exported economy) (J.S. Furnivall, Colonial Policy and Practice. p. 53-54) อังกฤษมีการปรับปรุงกฎหมายและระบบภาษีในพม่า เช่น อังกฤษมีอภิสิทธิ์หลายอย่างในด้านภาษี เช่น การเก็บภาษีศุลกากรนั้นพม่าเก็บได้เพียง 5% เท่านั้น (แต่ไทยเก็บได้เพียง 3%) ตลอดจนการนำเอาเงินรูปีไปใช้ในเมืองท่าพม่าที่ตนครอบครอง มีการเปิดธนาคารที่เมืองย่างกุ้ง เมืองอักษัย และเมืองเมาะล่ำเล็ง ต่อมา มีการผลิตธนบัตรที่เมืองย่างกุ้ง เมื่อ ค.ศ. 1883 (หม่อง ทิน อ่อง, ประวัติศาสตร์พม่าเพื่อศรี สมิตร (แปล) น 172) และที่สำคัญ คือ อังกฤษสร้างกิจการสาธารณูปโภคหลายอย่าง เช่น ถนน (แต่เพื่อประโยชน์ทางยุทธศาสตร์) นอกจากนี้ยังปฏิรูประบบการศึกษาให้ประชากรพม่าด้วย ต่อมาในช่วงที่มีการเพิ่มของผลเมืองอย่างรวดเร็วในดินแดนอาณานิคมของอังกฤษ คือ อินเดียและมลายู ทำให้ความต้องการข้าวมากขึ้น อังกฤษจึงทำการพัฒนาลุ่มน้ำอิระวดีเป็นแหล่งผลิตข้าวขึ้น ซึ่งกลายเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของโลก

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษนั้น พม่าถือได้ว่าเป็นอาณานิคมที่ร่ำรวยที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การเปิดการค้าเสรี ประกอบกับการเปิดคลองสุเอซ ทำให้การค้าระหว่างประเทศของพม่ากว้างขวางขึ้น ความต้องการแรงงานเพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจมีมากจนเป็นแรงจูงใจให้ชาวอินเดียอพยพเข้ามาอยู่ในพม่ามากมาย โดยเข้ามาเป็นแรงงานเพาะปลูกและทำเหมืองแร่ ตลอดจนการผลิตอื่น ๆ และยังเป็นนายทุนเงินกู้อีกด้วย สินค้าที่สำคัญที่พม่าทำการส่งออกในช่วงอาณานิคม คือ ข้าวและไม้สัก อังกฤษได้เข้าควบคุมผูกขาด

กิจการสำคัญทางเศรษฐกิจไว้หมด ทั้งทางเกษตรกรรม เหมืองแร่ และกิจการน้ำมัน การขยายตัวของการค้าระหว่างประเทศของพม่าในช่วงที่อังกฤษปกครอง เช่น ในช่วง ค.ศ.1868-1934 (ช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก) เช่น จากปี 1868 ถึง 1934 มูลค่าสินค้าออกเพิ่มกว่า 900 เท่า โดยในปี ค.ศ.1868 นั้นสัดส่วนของสินค้าออกประเภทเกษตรโดยเฉพาะข้าวนั้นมีประมาณร้อยละ 63.7 แต่ในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำการส่งออกข้าวมีสัดส่วนที่ลดลงเหลือเพียงประมาณร้อยละ 39.3 พิษผลจากบ่าไม้เป็นสินค้าที่มีสัดส่วนการส่งออกรองจากข้าว คือประมาณร้อยละ 21 ในช่วงปี ค.ศ.1868 แต่มีการลดลงในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำเช่นกัน

อาจกล่าวได้ว่าช่วง ปี ค.ศ.1890-1923 เป็นช่วงเวลาที่มีปัญหาความสงบและการขยายตัวทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี อย่างไรก็ตามผลดีทางเศรษฐกิจมิได้คงอยู่กับชนชั้นพื้นเมือง แต่กลับตกอยู่กับนายทุนต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายทุนชาวอังกฤษเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เพราะพม่าก็เช่นเดียวกับประเทศอาณานิคมใน SEA ส่วนใหญ่ทั่วไปที่ไม่อาจออกกฎหมายควบคุมทางด้านเงินตราออกนอกประเทศได้ ดังนั้นการสะสมทุนเพื่อการลงทุนต่อหรือการพัฒนาประเทศจึงมิได้เกิดขึ้นเท่าที่ควร (อังกฤษส่งเงินออกกว่า 26 ล้านเหรียญต่อปีในช่วงดังกล่าว) และภาพที่เห็นโดยทั่วไปสำหรับคนพื้นเมืองก็คือความยากจน การสูญเสียที่ดินให้แก่นายทุนเงินกู้ชาวอินเดียเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้คนพม่าจำนวนมากกลายเป็นเพียงแรงงานรับจ้างในที่ดินของคนต่างชาติ

นโยบายเศรษฐกิจของอังกฤษ นับแต่เข้าครอบครองพม่าจนกระทั่งในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลก จะเห็นได้ว่าการผลิตที่สำคัญดังนี้

ข้าว เนื่องจากการเพิ่มของประชากรในภูมิภาค SEA มีผลทำให้การเกษตรขยายตัวมากขึ้น ในพม่านั้น การปลูกข้าวขยายตัวมาทางใต้แถบลุ่มน้ำอิรวดี ชาวพม่าหันหลังไหลเข้าบริเวณนี้ โดยประเทศอังกฤษสนับสนุนด้านเทคโนโลยี มีผลให้ผลผลิตข้าวเพิ่มมากมาย ซึ่งกลายเป็นแรงจูงใจให้ชาวอินเดียอพยพเข้ามามากมายทั้งกรรมกรและนายทุนเงินกู้ เกิดระบบการเช่าที่ดินอย่างแพร่หลาย ปรากฏว่าพื้นที่การเพาะปลูกเพิ่มถึงปีละ 50,000 เอเคอร์ ในช่วงปี ค.ศ.1864-1869 และในปี

ค.ศ. 1930 มีพื้นที่เพาะปลูกมากถึง 8,702,000 เอเคอร์ และการส่งออกเพิ่มจากปีละ 400,000 ตันต่อปีใน ค.ศ. 1869 เพิ่มเป็น 3,000,000 ตันต่อปีในปี ค.ศ. 1931 อย่างไรก็ตามชาวพม่ามิได้มีอำนาจต่อรองในการซื้อ-ขายข้าวนัก จะเห็นได้ว่าช่วงปี (1880-1890) ชาวพม่าถูกนายทุนโรงสีชาวอังกฤษรวมกันกดราคาข้าว ความไม่แน่นอนของราคาข้าวในตลาดโลกเป็นสาเหตุหนึ่งของการเป็นหนี้สินของชาวพม่า เช่น ก่อนสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง (ค.ศ. 1923) ราคาข้าวในตลาดยุโรปคิดเป็น 185 รูปีต่อตัน แต่ในปี ค.ศ. 1930 นั้น ราคาข้าวเหลือเพียง 85 รูปีต่อตันเท่านั้น จึงทำให้ชาวพม่าต้องกู้ยืมมากขึ้นโดยเอาที่ดินไปจำนองไว้ นอกจากนี้ นายทุนเงินกู้ชาวอินเดีย (เซตยาร์) ตั้งบริษัทขึ้นในร่างกุ้งเพื่อให้ชาวพม่ากู้เงิน โดยคิดดอกเบี้ยร้อยละ 3-4 ต่อเดือน ปรากฏว่าชาวพม่ามีหนี้สินมากไร้มิ่ง (แม้รัฐบาลอังกฤษจะเห็นว่าปัญหาของชาวพม่ามีมาก จึงพยายามตั้งสหกรณ์ขึ้นมาหลายร้อยแห่ง แต่ขาดความจริงจัง จึงไม่ได้ผลจริงจังนัก) ในปี ค.ศ. 1930 ที่ดินกว่า ร้อยละ 60 ตกเป็นของผู้ที่มีใช้เกษตรกร (J. Russell Andrees, Burmar Economic life, p 40) ขณะที่ชาวพื้นเมืองเป็นแรงงานในการทำนาโดยมีรายได้ไม่แน่นอน และสูญเสียผืนดินให้กับนายทุนต่างชาติ แต่กิจการโรงสีและการส่งออก ซึ่งทำรายได้ดีนั้นกลับเป็นของชาวอังกฤษเป็นส่วนมาก อย่างไรก็ตามในช่วงหลังเศรษฐกิจตกต่ำ ชาวพม่าเป็นเจ้าของโรงสีมากขึ้นป่าไม้ เหมืองแร่

ป่าไม้กินพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ประเทศทั้งหมด และมีไม้สักเป็นจำนวนกว่าร้อยละ 12 ไม้สักมีการส่งออกมานานและเป็นกิจการที่รัฐบาลควบคุมเช่นเดียวกับเหมืองแร่ สำหรับการทำน้ำมันนั้นมีการผลิตและส่งออกไปยังอินเดีย และปีนัง อังกฤษมีบทบาทสำคัญในการนำเทคนิคการขุดเจาะน้ำมันเข้ามาใช้ บริเวณที่ผลิตน้ำมันมากก็คือ พม่าตอนบน

นอกจากอุตสาหกรรมน้ำมันและเหมืองแร่แล้ว อังกฤษมิได้พยายามพัฒนาอุตสาหกรรมอื่นๆ ในพม่า ดังนั้น ขณะที่คนพื้นเมืองขาดแคลนความรู้ความชำนาญ ประเทศขาดแคลนเงินลงทุนและขาดวัตถุดิบอื่นๆ ที่สำคัญในการทำอุตสาหกรรม เช่น เหล็กและถ่านหิน ดังนั้นอุตสาหกรรมพื้นฐานจริงๆ จึงไม่เกิดขึ้นในพม่า

ผลของการเข้าปกครองของประเทศอังกฤษต่อเศรษฐกิจพม่า

พิจารณาแล้วจะเห็นว่า การใช้นโยบายเสรีนิยมของประเทศอังกฤษในกรณีพม่า นั้น ส่งผลให้มีการขยายการผลิตออกไปมากมาย จากการผลิตแบบยังชีพมาเป็น การส่งออก ทำให้มีการอพยพของแรงงานต่างชาติเข้ามาในพม่า เพื่อทำกิจกรรมทาง เศรษฐกิจต่าง ๆ ในขณะที่ชาวต่างชาติได้รับประโยชน์เพิ่ม แต่ชาวพื้นเมืองพม่าเอง กลับมิได้รับผลดีเท่าที่ควร คนส่วนใหญ่กลับยากจนลง เป็นหนี้สินและสูญเสียที่ดินทำกิน ทรัพยากรจำนวนมากถูกนำมาใช้อย่างไม่ประหยัด แม้ว่าจะมีการนำเอาเทคโนโลยี เข้ามามากมายก็ตาม ก็มีได้เป็นประโยชน์แก่ฝ่ายคนพื้นเมืองเท่าใดนัก

เศรษฐกิจหลังจากได้รับเอกราช

พม่าเป็นประเทศที่มีความยากจนมากที่สุดประเทศหนึ่งในปัจจุบันนี้ ซึ่งเป็นผล ตกทอดมาจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมและการพัฒนาแบบพึ่งตน เองหลังจากการเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1962 ซึ่งทำให้ขาดแคลนการลงทุนและเทคโนโลยีตลอดจนมีปัญหาระหว่างเชื้อชาติต่าง ๆ ซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ อย่างมากมายเกือบจะไร้ความหมาย แม้ว่าเศรษฐกิจพม่ามีแนวโน้มที่จะดีขึ้น หลังจากเริ่มเปิดประเทศมากขึ้น ในช่วงปี ค.ศ. 1973-1982 โดยเฉพาะอย่างยิ่งทาง การค้าและการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ

ตารางที่ 2

ดัชนีสำคัญทางเศรษฐกิจของพม่า

	เฉลี่ยปี 1971-1980	1981	1983	1984	1985	1987	1988	1989
GDP (ร้อยละต่อปี)	4.3	6.4	4.4	5.6	3.2	2.2	-1.7	3.2
อัตราความเจริญ ของรายได้ต่อหัว	2.2	4.2	2.3	3.5	1.2	0.2	-3.6	1.2

ตารางที่ 2

ดัชนีสำคัญทางเศรษฐกิจของพม่า (ต่อ)

เฉลี่ยปี 1971-1980	1981	1983	1984	1985	1987	1988	1989
อัตราเติบโตของมูลค่าเพิ่ม ทางการเกษตร 4.0	7.7	4.1	4.4	2.4	1.3	-1.0	2.8
อัตราการเติบโตของมูลค่า เพิ่มทางอุตสาหกรรม 4.7	7.3	4.0	9.4	2.3	2.8	-3.8	4.2
ระดับราคา (ร้อยละต่อปี) 11.9	0.3	5.7	4.4	6.8	23.3	85.0	40.0
อัตราการเติบโต ของสินค้าส่งออก (ร้อยละต่อปี) 15.1	14.4	-11.3	-3.0	-14.6	5.7	-6.5	10.0
อัตราการเติบโต ของสินค้านำเข้า (ร้อยละต่อปี) 19.7	9.5	-20.2	+22.5	-9.1	19.8	-28.5	-4.4
ดุลการค้า (ล้านUS\$) -	330	-352	-200	-202	-395	-205	-148
ดุลการชำระเงิน (ล้านUS\$) -	314	-344	-218	-206	-450	-149	-369
Devt/Service Ratio (ร้อยละของการส่งออก) -	3.7	36.0	40.5	53.1	59.1	83.3	75.8

ที่มา: จุลสารธนาคารกรุงเทพ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2532

* จาก ADB Annual Report 1989

การลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น สถานภาพเศรษฐกิจของพม่าดีขึ้นในสายตาชาวโลก เช่น มีอัตราความเจริญเติบโตสูงถึงร้อยละ 6 ต่อปี การผลิตทั้งทางเกษตรและอุตสาหกรรมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น แม้สถานการณ์ด้านดุลการค้าขาดดุลยังคงเป็นปัญหาหนักก็ตาม แต่ความผันแปรของสถานการณ์เศรษฐกิจเกิดขึ้นเสมอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตอนกลางทศวรรษที่ 1980S เมื่อสถานการณ์เศรษฐกิจโลกทรุดตัวลง

จากรายงานของธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB, 1989) ระบุว่าในช่วงปี ค.ศ. 1985-1986 นั้น เศรษฐกิจของพม่ามีความตกต่ำมาก โดยอัตราความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นเพียงร้อยละ 1 เท่านั้น ขณะที่เศรษฐกิจทรุดโทรมนั้นก็เกิดภาวะเงินเฟ้อตามมาด้วย เช่น จากปี 1984 ดัชนีราคาผู้บริโภคเพียง 118 แต่ปี 1985 เพิ่มขึ้นเป็น 127 เป็นต้น ประกอบกับการส่งออกลดลงมีผลให้ภาวะเศรษฐกิจยิ่งทรุดตัว (จากรายงานของ Escap 1986, การส่งออกลดลงจาก 252.3 ล้านจี๊ดในปี 1984 เหลือเพียง 189.9 ล้านจี๊ด ในปี 1985 ในขณะที่สินค้าเข้าเพิ่มจาก 70.8 ล้านจี๊ด เป็น 217.0 ล้านจี๊ด ดูได้จากตารางที่ 2)

รัฐบาลพม่าเลือกการกู้เงินจากต่างประเทศเพื่อแก้ไขสถานการณ์ทางเศรษฐกิจซึ่งกลับส่งผลให้พม่ามีหนี้ต่างประเทศเพิ่มมากขึ้น รัฐบาลในช่วงดังกล่าวพยายามให้เสรีภาพแก่เอกชนมากขึ้น ทั้งการผลิต และการค้า ปรากฏว่ามีการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่ามากขึ้น (แต่การค้าดังกล่าวนี้ไม่มีความแน่นอน เนื่องจากการสู้รบระหว่างเชื้อชาติ)

ตารางที่ 3

การส่งออก-นำเข้า ของพม่า

หน่วย: ล้านUS\$

ประเทศคู่ค้า	ค.ศ. 1981		ค.ศ. 1983		ค.ศ. 1986	
	X	M	X	M	X	M
จีน	5.47	25.95	14.38	34.82	52.22	41.41
สิงคโปร์	43.36	48.05	63.91	59.90	57.85	42.37
ไทย	3.51	4.50	22.33	7.42	29.67	16.04
ญี่ปุ่น	37.34	321.14	42.60	197.32	44.58	238.82
ฮ่องกง	40.77		24.40	-	30.87	
มาเลเซีย	9.86		25.93	-	9.31	
อินเดีย	10.16		9.65	-	11.71	
อื่น ๆ	272.96	~360.64	329.89	X362.23	255.20	*268.81
รัสเซียและกลุ่ม สังคมนิยมที่ไม่ ใช่สมาชิก IMF	22.70	62.61	21.56	59.55	26.15	72.21
รวม	546.13	823.05	554.65	721.24	517.38	675.66

ที่มา: ปรับจากตัวเลขรายงานของ IMF Direction of Trade Statistics
Year Book

หมายเหตุ: IMF แสดงประเทศที่พม่านำเข้าที่ต่างจากประเทศที่พม่าส่งสินค้าออก
คือ ฝรั่งเศส เยอรมัน อังกฤษ ซึ่งในที่นี้ นำไปรวมไว้ในที่อื่น ๆ เช่นเดียวกับ
ประเทศฮ่องกง มาเลเซีย อินเดีย

ในปี ค.ศ. 1987 ปรากฏว่าการผลิตทางอุตสาหกรรมพื้นฐานขึ้นเล็กน้อย คือ มีอัตราความเจริญเติบโตประมาณร้อยละ 2.8 ขณะที่การผลิตภาคเกษตรกรรมเจริญเติบโตขึ้นประมาณร้อยละ 1.3 แต่แล้วในปี ค.ศ. 1988 สภาพเศรษฐกิจทรุดตัวลงอีก เนื่องจากการตัดความช่วยเหลือของต่างประเทศอันมีสาเหตุมาจากปัญหาการเมือง ประกอบด้วยการผลิตทั้งทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมลดลง เนื่องจากขาดแคลนทุนและปัจจัยการผลิตขณะที่พืชเกษตรบางชนิด เช่น ข้าวมีราคาสูงขึ้น แต่รัฐบาลบีบบังคับซื้อข้าวในราคาต่ำ จึงทำให้ชาวนาหมดแรงจูงใจในการผลิต ส่วนทางด้านอุตสาหกรรมนั้นผลผลิตตกต่ำลงเช่นกัน เช่น อุตสาหกรรมน้ำตาล ผลิตได้เพียง 47,000 ตันในปี ค.ศ. 1988 เทียบกับ 63,000 ตัน ในปี ค.ศ. 1987 และผลผลิตของอุตสาหกรรมพื้นบ้าน เช่น บุนซีเมนต์ลดลง จาก 383,959 ตัน ในปี ค.ศ. 1987 เหลือเพียง 304,943 ตันในปี ค.ศ. 1988 และไม้อัดลดจาก 115.4 ล้านตารางเมตร เหลือเพียง 17 ล้านตารางเมตร ในช่วงเวลาเดียวกันนั้น (Far Eastern Economic Review, 1989)

ในที่สุดท่ามมีการปรับนโยบายทางเศรษฐกิจอีกครั้งในเดือนกันยายน ค.ศ. 1988 ซึ่งอยู่ในยุคของนายพลชอ หม่อง โดยหันมาเป็นระบบตลาดมากขึ้น เน้นบทบาทของเอกชนและการลงทุนจากต่างประเทศ มีการออกกฎหมายการลงทุนต่างชาติ นโยบายสำคัญในการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศก็เพื่อ เพิ่มการส่งออก, พัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ, พัฒนาเทคโนโลยี, เพิ่มการจ้างงาน, เพิ่มการพัฒนาชนบท, ส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ช่วยประหยัดพลังงาน (สมชาย ภคภาควิวัฒน์, ดร., น. 256) มีการวางแผนเศรษฐกิจรูปแบบใหม่ คือการวางแผนปีต่อปี แทนการวางแผนระยะยาวหลายปี เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงจากระบบสังคมนิยมไปสู่ระบบทุนนิยม มีความคล่องตัวมากขึ้น เป้าหมายของการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1988 คือ การกระจายอำนาจทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมการพัฒนา การลดหย่อนภาษีเงินได้ นิติบุคคลอีกร้อยละ 50 ยกเว้นภาษีนำเข้า และภาษีสำหรับวัตถุดิบนำเข้าสำหรับการผลิตในระบบสามปีแรก (สมชาย, น. 253) มีการปรับองค์กรต่าง ๆ พัฒนาสถาบันการเงิน ส่งเสริมการส่งออกและฟื้นฟูปัจจัยการผลิตขั้นพื้นฐาน อาจกล่าวได้ว่าความ

พยายามของพม่าในอันที่จะชักจูงนักลงทุนต่างชาติเข้าไปนั้นได้ผลมากพอควรนับจากการมีกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุนของต่างชาติ ปรากฏว่ามีนักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศนี้มากมายถึง 16 ประเทศ รวมทั้งประเทศไทย และในเดือนมีนาคม 1994 มียอดเงินลงทุนต่างชาติถึง 1,056.06 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ประเทศที่ลงทุนในพม่ามากที่สุดในเดือนมีนาคม 1994 คือ ประเทศไทย รองลงมาคือ สหรัฐอเมริกา ตามมาด้วย สิงคโปร์ ญี่ปุ่น และเนเธอร์แลนด์

กิจกรรมที่นักลงทุนต่างชาติสนใจ คือ การขุดเจาะน้ำมันและก๊าซ ซึ่งมีมูลค่ากว่า 300 ล้านดอลลาร์สหรัฐ นอกจากนั้นเป็นอุตสาหกรรมเหมืองแร่ การประมง เป็นอีกกิจกรรมที่มีการลงทุนมากเช่นกัน ส่วนอุตสาหกรรมอื่น ๆ นั้นมีบ้าง

การลงทุนของต่างชาติในพม่า นั้น อาจทำในลักษณะต่าง ๆ เช่น

- การร่วมทุนกับรัฐบาลโดยต่างชาติต้องมีความเป็นเจ้าของไม่น้อยกว่า 25%
- การลงทุนโดยต่างชาติ 100%

นับจากการปฏิรูปด้านเศรษฐกิจนั้น ปรากฏว่าความผันผวนของเศรษฐกิจพม่า ยังคงดำรงอยู่ ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีความไม่แน่นอน เช่น ปี ค.ศ. 1989 เศรษฐกิจขยายตัว 3.7% แต่ลดลงเป็น 2.8% ในปีถัดมา และบางปีอัตราความเจริญเติบโตถึงกับติดลบ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1992 เศรษฐกิจของพม่าเริ่มมีทิศทางที่ดีขึ้น แต่ภาวะเงินเฟ้อยังคงเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วง และปัญหาสำคัญของพม่าอีกประการ คือ ความผันผวนของเงินตรา นับตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1985-1990 มีการประกาศยกเลิกเงินจ๊าดถึง 2 ครั้ง ในครั้งแรก ปี ค.ศ. 1985 ประกาศยกเลิกธนบัตรชนิด 20, 50 และ 100 จ๊าด และครั้งที่สองในปี ค.ศ. 1987 ประกาศยกเลิกธนบัตรใบละ 25, 35 และ 75 โดยในครั้งนั้นรัฐบาลพม่าอ้างว่าเพื่อระงับการใช้เงินปลอมที่ใช้กันในตลาดมืดกันมาก การยกเลิกธนบัตร ส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อน (ธีระ นุชเปี่ยม , เอเซียรายปี สถาบันเอเชียศึกษา จุฬา, 2531 น 27) ในระหว่าง ค.ศ. 1987-1991 รัฐบาลพม่าเพิ่มปริมาณเงินตราถึงสามเท่าตัว ซึ่งส่งผลให้ภาวะเงินเฟ้อเพิ่มมากขึ้น และค่าเงินของพม่า จึงสูงเกินจริงไปมาก ดังนั้นจึงเกิดตลาดมืดในการแลกเงินอย่างกว้างขวาง

ปรากฏว่าสถานการณ์ที่เลวร้ายลงโดยทั่วไปของเศรษฐกิจโลก ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1980S ยังผลให้พม่าได้รับผลกระทบอย่างหนัก ทั้งสิ้นล้นพ้น แต่ก็ได้รับการผ่อนผันจากเจ้าหนี้ เนื่องจากเป็นประเทศยากจน ทั้งยังได้รับความช่วยเหลือจากประเทศร่ำรวย เช่น สหรัฐอเมริกา เยอรมัน อังกฤษ ญี่ปุ่นและนอร์เวย์ ในทศวรรษปัจจุบันนี้ (1990S) ประเทศพม่ายังคงได้รับความสนใจจากโลกภายนอก ทั้งเพื่อบ้านใกล้เคียงและประเทศอื่น ๆ เนื่องจากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ดังนั้นความเติบโตของเศรษฐกิจพม่าจึงมิได้อยู่ที่การมีเงินลงทุนหรือไม่ มีทรัพยากรเพียงพอหรือไม่อีกต่อไปแล้ว แต่อยู่ที่สถานการณ์ภายในของประเทศพม่าเอง โดยแท้ หากสถานการณ์ทางการเมืองยังคงยุ่งเหยิงขาดประชาธิปไตย หากความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ต่าง ๆ ไม่ได้ ความเจริญทางเศรษฐกิจของพม่ายังคงเหมือนมันกลางวัน

โดยสรุปแล้วการผลิตของพม่าขึ้นอยู่กับสาขาเกษตร ป่าไม้ และเหมืองแร่ค่อนข้างมาก ปัญหาของการเกษตรนั้น คือ ความขาดแคลนการชลประทาน พื้นที่เพียง 13% เท่านั้นที่มีการชลประทาน ทั้ง ๆ ที่ผลผลิตคิดเป็นประมาณ 40% ของ GDP และเป็นแหล่งจ้างงานถึง 60% ของการจ้างงานทั้งหมด นอกจากขาดแคลนทางด้านการชลประทานแล้ว ทางฝ่ายรัฐบาลเองก็มิได้ให้แรงจูงใจแก่ภาคการเกษตรเท่าที่ควร

พืชผลที่สำคัญที่สุดคือ ข้าว นอกจากนี้พืชที่สำคัญรองลงมา เช่น ข้าวโพด ถั่วลิสง งา ฝ้าย ยาสูบ อ้อยยาง ปอ พืชผลส่วนใหญ่บริโภคนภายในประเทศ ปรากฏว่าในระยะหลังนี้ประสิทธิภาพในการผลิตพืชผลเหล่านี้มีแนวโน้มลดลง เนื่องมาจากต้นทุนของปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยและยาฆ่าแมลงมีราคาสูงขึ้น ประกอบกับระบบการแจกจ่ายผลผลิตของรัฐเป็นไปอย่างไร้ประสิทธิภาพ มีผลให้การผลิตประเภทอาหารหลายประเภท เช่นถั่วเหลือง งา ถั่วลิสงลดลง และราคาสินค้าเหล่านี้สูงขึ้นมาก ซึ่งย่อมจะกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน

ทางด้านป่าไม้กัน ไม้สักเป็นผลิตภัณฑ์และสินค้าออกที่สำคัญของพม่า รายได้จากไม้สักเป็นประมาณ 40% ของรายได้จากสินค้าออกทั้งหมด พม่ายกเลิกการห้ามค้าไม้ระหว่างชายแดนไทย-พม่า ไปเมื่อ ค.ศ. 1988 เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนด้าน

ความขาดแคลนเงินตราต่างประเทศ ซึ่งยังผลให้ไม้สักลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว
เมืองแคว้เป็นอีกสาขาการผลิตซึ่งเป็นแหล่งความมั่งคั่งให้แก่พม่าได้อย่าง
มาก พม่ามีกษัตริษรรมชาติ ดีบุก ทั้งสแตน ถ่านหิน ฯลฯ ที่ยังมีได้นำขึ้นมาใช้ นอก
จากนี้ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ คือ สัตว์น้ำ ซึ่งทำให้ผลผลิตทางการประมงของ
พม่าเพิ่มขึ้นเรื่อย นานาชาติรวมทั้งบรรดาเรือประมงไทยเข้าไปจับปลาในน่านน้ำ
พม่ามากแต่มีกปัญหาในการประกอบการ เนื่องจากรัฐบาลพม่ามักให้สัมปทาน
แก่หลาย ๆ ชาติ หรือหลาย ๆ บริษัทให้จับปลาในเขตเดียวกัน

นอกจากการผลิตด้านเกษตรกรรมแล้ว ด้านอุตสาหกรรมมีพอสมควร เช่น
การทำอุตสาหกรรมน้ำตาล สิ่งทอ บัญชี่ เมินต์ ไม้อัด เป็นต้น อื่นๆอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวจะเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้แก่พม่ามากขึ้นเรื่อย ๆ จากราย
งานของกระทรวงการคลังของพม่า ปรากฏว่าจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ
ยกเว้นบางช่วงที่มีการลดลง ซึ่งมักเป็นผลจากปัญหาทางการเมือง

ตารางที่ 4

จำนวนนักท่องเที่ยวและรายรับจากการท่องเที่ยว

ปี	จำนวนนักท่องเที่ยว หน่วย:คน	รายรับ หน่วย:พันUS\$
1979	22,092	5,157
1981	28,080	9,606
1984	29,590	10,127
1985	33,711	9,017
1986	40,605	10,476
1987	41,904	13,137

ที่มา: Ministry of Planning and Finance (of Burma)

(หน่วยยังคงทำการส่งสินค้าเข้าอย่างมาก และมากกว่าการส่งสินค้าออก ซึ่งส่งผลให้ดุลการค้าขาดดุลอย่างมหาศาล สินค้าเข้าที่สำคัญ คือ สินค้าอุปโภคบริโภค และอาวุธยุทโธปกรณ์)

สรุป

ปัจจุบันอาจถือได้ว่าพม่าเป็นประเทศสังคมนิยมที่ไม่ฝักใฝ่ประเทศใด ในประวัติศาสตร์นั้นพม่าตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เนื่องจากความอ่อนแอของสัมพันธมิตรของทรัพยากรธรรมชาติ จึงเป็นที่ต้องการของประเทศจักรวรรดินิยมเมื่ออังกฤษได้เข้าครอบครองพม่าแล้ว ได้ทำการถ่ายเททรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ไปอย่างมากมาย

ปัจจุบันพม่ายังอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่ามหาศาล ไม่ว่าจะเป็นน้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ เหมืองแร่ ป่าไม้มีค่า แต่ประสบการณ์จากอดีตที่ประเทศตะวันตกและต่างชาติเอเชีย (อินเดีย) เข้ามารุกรานเอาความมั่งคั่งไปจากพม่า ทำให้พม่าไม่ไว้วางใจชาวต่างชาติอย่างเต็มที่ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาประเทศดำเนินไปได้ค่อนข้างช้า ความขาดแคลนเทคโนโลยีและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่เหมาะสม ประกอบกับรัฐบาลที่ปกครองแบบเผด็จการและการสู้รบกันเองของคนเผ่าพันธุ์ต่าง ๆ ในชาติทำให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นไปได้ยาก ปัจจุบันพม่าจะเปิดประเทศรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศมากขึ้น พร้อมกับพยายามให้เอกชนมีบทบาทในการทำกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้วยตนเองมากขึ้น ทั้งรัฐบาลยังตระหนักถึงความจำเป็นของการลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้นจึงมีการปฏิรูปกฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการลงทุนจากต่างประเทศ เพื่อจูงใจให้นักลงทุนต่างชาตินำเงินทุนเข้ามาลงทุนมากขึ้นเพื่อเร่งรัดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

สิ่งที่เรามีศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้ เนื่องจากมีทรัพยากรมากมาย แต่ควรปรับปรุง คือ

- ด้านการเมือง ควรคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนให้มากขึ้น โดยการยอมรับฟังเสียงประชาชนและจัดให้มีการเลือกตั้งในระบบประชาธิปไตย
- เป็นข้อเสนอแนะของนักวิชาการตะวันตก คือ มีนโยบายทางด้านเศรษฐกิจที่มีประสิทธิภาพ เช่น การเข้าแทรกแซงหรือควบคุมโดยรัฐบาลควรที่จะมีน้อยที่สุด ควรปล่อยให้กลไกตลาดได้ทำงานได้ (แต่ถ้าปล่อยกลไกตลาด 100% ทรัพยากรธรรมชาติของพม่าอาจจะหมดไปอย่างรวดเร็ว ในเมื่อประชาชนยากจนและยังไม่ตระหนักถึงการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด)
- ควรเร่งรัดด้านสถาบันต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อเศรษฐกิจ เช่น สถาบันการเงิน ต้องปฏิรูประบบธนาคารให้รองรับกับธุรกิจได้
- ต้องปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่งและปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ เช่น เส้นทางติดต่อระหว่างพม่ากับจีนตอนใต้ (คุนหมิง) พม่ากับไทย ทั้งทางแม่สอดและกาญจนบุรี
- ต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตทางเกษตร ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงระบบชลประทาน การเก็บรักษาพืชผล

ขั้นนี้การพัฒนาทั้งหมดต้องคำนึงถึงการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไว้ด้วย